

सत्यमेव जयते

कृषि संचालक (निविष्ठा व गुणनियंत्रण) कृषि आयुक्तालय,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे- ०१

फोन नं. ०२०-२६१२२१४३, email- ddaqc5@rediffmail.com

जा.क्र/ड्रोन/गुनि-५/न.क्र.१८२/७४५३ /२०२३

दिनांक : २७/०२/२०२३

प्रति,

जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी (सर्व)

विषय:- कृषि यांत्रिकीकरण उप अभियान सन २०२२-२३ अंतर्गत ड्रोन च्या सेवा पुरवठ्यासाठी सेवा सुविधा केंद्र स्थापनेसाठी अर्थसहाय्य या घटकाच्या अंमलबजावणीबाबत

संदर्भ: १.केंद्र शासनाचे पत्र No. 3 -1/201 5 -M&T(I&P), दि.१२ ऑक्टोबर २०२२

२. केंद्र शासनाचे पत्र F.No. 3-4/2020-M & T (I & P) (81291) दि.१७ जाने. २०२२, २० एप्रिल २०२२

३. केंद्र शासनाचे पत्र F.No. 3-4/2020-M & T (I & P) (Part 1) (111895) दि.२३ जानेवारी २०२३

संदर्भ १ नुसार कृषि यांत्रिकीकरण उप अभियान सन २०२२-२३ च्या अंमलबजावणी साठी वार्षिक कृती आराखडा मंजूर करण्यात आलेला आहे. त्या अंतर्गत ड्रोन च्या सेवा पुरवठ्यासाठी सेवा सुविधा केंद्र स्थापनेसाठी अर्थसहाय्य या घटकाचा समावेश आहे.

सदर घटकाच्या अंमलबजावणी च्या अनुषंगाने उपरोक्त संदर्भीय पत्र २ व ३ नुसार निर्गमित करण्यात आलेल्या मार्गदर्शक सूचना व केंद्र शासनाच्या कृषि मंत्रालयाचे <https://farmech.dac.gov.in> या पोर्टलवर प्रसिद्ध करण्यात आलेल्या SOP यांचे आधारे मार्गदर्शक सूचना तयार करण्यात आल्या असून सोबत सहपत्रीत करण्यात येत आहेत.

ड्रोन उत्पादकांची सूची तयार करणेसाठी या कार्यालयाकडून दि. १४/१२/२०२२ रोजी विभागाच्या संकेतस्थळावर जाहीरात प्रसिद्ध करून प्रस्ताव मागविण्यात आले होते. त्यानुसार प्राप्त झालेल्या चार प्रस्तावांची छाननी करून उत्पादक व त्यांचे कडील ड्रोन चे तांत्रिक तपशील मंजूर करण्यात आलेले आहेत (सोबत प्रत जोडली आहे). सदर चार उत्पादकांपैकी कोणत्याही एका उत्पादकाकडून ड्रोन खरेदी करणे बंधनकारक राहिल.

केंद्र शासनाने सन २०२२-२३ साठी एकूण ३८ ड्रोन (२५ ड्रोन युक्त सेवा सुविधा केंद्र स्थापना + १३ कृषि पदवीधरांना ड्रोन खरेदीसाठी अर्थसहाय्य) साठी लक्षांक मंजूर केलेला आहे. मा.आयुक्त (कृषि) यांचे निर्देशानुसार

जिल्हानिहाय खातेदार संख्या, पेरणीखालील क्षेत्र , शेती क्षेत्रातील उर्जेचा वापर आणि मानव विकास निर्देशांक (HDI) या घटकावर आधारित जिल्हानिहाय लक्षांक निश्चित करण्यात आलेले आहेत.

ड्रोन खरेदीसाठी अर्थसहाय्य मिळणेबाबत जिल्ह्यांमार्फत कृषि आयुक्तालयास प्राप्त झालेल्या प्रस्तावांमधून जिल्हानिहाय लक्षांक व प्राप्त अर्ज विचारात घेऊन लाभार्थी निवडीसाठी सोडत प्रक्रिया दि.२७/०२/२०२३ रोजी राबविण्यात आलेली आहे. त्यानुसार जिल्हानिहाय निवड झालेले प्रस्ताव व प्रतीक्षाधीन प्रस्ताव यांची यादी सोबत जोडली आहे. निवड झालेल्या लाभार्थ्यांशी संपर्क साधून त्यांना निवडपत्र देणे, कोटेशन सह प्रस्तावाची छाननी करणे व पूर्वसंमती देणे बाबतची कार्यवाही जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी स्तरावरून करण्यात यावी.

रत्नागिरी , सिंधुदुर्ग व नाशिक या जिल्ह्यात पुरेसे अर्ज प्राप्त नाहीत. यास्तव संबंधित जिल्हा स्तरावरून प्रसिद्धी करून अर्ज मागविण्यात यावेत. सोबत सट्टपत्रीत केलेल्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार आपल्या जिल्ह्यास देण्यात आलेल्या लक्षांकाची यशस्वी अंमलबजावणी करण्याची दक्षता घ्यावी.

सोबत- वरीलप्रमाणे.

- स्वाक्षरीत -

(दिलीप झेंडे)

कृषि संचालक (नि. व गुनि.)

कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-०१

प्रत: १. विभागीय कृषि सहसंचालक , सर्व यांना माहितीस्तव अग्रेषित

२.कृषि उपसंचालक (आयुक्त कृषि कक्ष), कृषि आयुक्तालय ,पुणे यांना माहितीस्तव

कृषी यांत्रिकीकरण उप अभियान अंतर्गत ड्रोन (मानव विरहीत वायू यान) वापराद्वारे

कृषी क्षेत्रात सेवा देण्याबाबत मार्गदर्शक सूचना

प्रस्तावना : कृषी क्षेत्रात ड्रोन (मानव विरहीत वायू यान)च्या वापरास पुरेश्या संधी असून सद्य स्थितीत त्याचा विविध पिकांच्या वाढीच्या अवस्थेत कीटक नाशके,सूक्ष्म मुलद्रव्ये,विद्राव्य खते फवारणी या बाबी व्यतिरिक्त कृषी क्षेत्राशी निगडीत इतर कामासाठी देखील वापर करता येऊ शकतो.ड्रोन वापरामुळे शेतकऱ्यांच्या खर्चात,वेळेत व श्रमात बचत होऊन रोजगार निर्मिती होऊ शकते.त्यामुळे केंद्र शासन पुरस्कृत कृषी यांत्रिकीकरण उप अभियान या योजनेत ड्रोन या घटकाचा समावेश करण्यात आलेला आहे.केंद्र शासनाच्या कृषी व शेतकरी कल्याण विभागाकडील Office Memorandum F.No.3-4/2020-M&T (I&P) (81291) द्वारे दिनांक १७ जानेवारी २०२२ व २० एप्रिल २०२२ रोजी मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आलेल्या आहेत.

घटक क्रमांक १ : प्रशिक्षण, चाचणी आणि प्रात्यक्षिकाच्या माध्यमातून कृषी यांत्रिकीकरणाला प्रोत्साहन आणि बळकटी करणे

१. ड्रोन (मानव विरहीत वायू यान) तंत्रज्ञान आधारित प्रात्याक्षिके

(अ) अंमलबजावणी यंत्रणा :- कृषी यंत्रे /अवजारे प्रशिक्षण व तपासणी संस्था (FMTTIs), ICAR संस्था, कृषी विज्ञान केंद्रे, शेतकरी उत्पादक संस्था व कृषी विद्यापीठे

(ब) प्रात्यक्षिक उद्देश

- i) शेती मध्ये किसान ड्रोनच्या वापरास प्रोत्साहन देण्यासाठी पिक पद्धतीवर आधारित पद्धतीवर मोठ्या प्रमाणात प्रात्याक्षिके आयोजित करणे.
- ii) सुधारित /नवीन विकसित किसान ड्रोन आधारित कृषी पिक पद्धती पिक उत्पादन /काढणी पश्चात व्यवस्थापन प्रणाली मध्ये सादर करणे.
- iii) सेवा सुविधा केंद्राच्या सहभागासह आणि किसान ड्रोन उत्पादकांच्या भागीदारी /सहभागासह प्रात्याक्षिके आयोजित करणे.

(क) ड्रोन तंत्रज्ञान आधारित प्रात्याक्षिके - आर्थिक सहाय्य

i)(अ) कृषी यंत्रे /अवजारे प्रशिक्षण व तपासणी संस्था (FMTTIs),ICAR संस्था,कृषी विज्ञान केंद्रे, व कृषी विद्यापीठे यांचे द्वारे शेतकऱ्यांच्या शेतावर प्रात्यक्षिके आयोजित करण्यासाठी किसान ड्रोन व त्याचे सलग्न जोडणी साहित्य खरेदी करणे :-

अनुदान दर — १०० टक्के ,अनुदान रक्कम रु.१०.०० लाख किंवा किसान ड्रोन व त्याचे सलग्न जोडणी साहित्य याची जी मूळ/वास्तविक किंमत असेल त्या पैकी जे कमी असेल ते.

i)(ब) विद्यमान ओळखल्या गेलेल्या (कृषी यंत्रे /अवजारे प्रशिक्षण व तपासणी संस्था (FMTTIs),ICAR संस्था,कृषी विज्ञान केंद्रे व कृषी विद्यापीठे) संस्था व्यतिरिक्त ,राज्य आणि केंद्र शासनाच्या इतर कृषी संस्था /विभाग ,कृषी कार्यात कार्यरत भारत सरकारच्या PSUs देखील शेतकऱ्यांच्या शेतावर प्रात्याक्षिके राबविण्यासाठी किसान ड्रोन व त्याचे सलग्न जोडणी साहित्य खरेदी करिता आर्थिक सहाय्य मिळण्यास पत्र असतील.

अनुदान दर — १०० टक्के ,अनुदान रक्कम रु.१०.०० लाख किंवा किसान ड्रोन व त्याचे सलग्न जोडणी साहित्य याची जी मूळ/वास्तविक किंमत असेल त्या पैकी जे कमी असेल ते.

ii) शेतकरी उत्पादक संस्था यांचे द्वारे शेतकऱ्यांच्या शेतावर प्रात्यक्षिके आयोजित करण्यासाठी किसान ड्रोन व त्याचे सलग्न जोडणी साहित्य खरेदी करणे :-

अनुदान दर — ७५ टक्के ,अनुदान रक्कम रु.७.५० लाख किंवा ड्रोन व त्याचे सलग्न जोडणी साहित्य याची जी मूळ/वास्तविक किंमत असेल त्या पैकी जे कमी असेल ते.प्रती शेतकरी उत्पादक संस्था यांना एक (१) ड्रोन खरेदी साठी अर्थ सहाय्य मर्यादित असेल.

iii) ज्या अंमलबजावणी यंत्रणा किसान ड्रोन व त्याचे सलग्न जोडणी साहित्य खरेदी न करता, सेवा सुविधा केंद्रे, किसान ड्रोन उत्पादक/Start-Up यांचे कडून ड्रोन भाडे तत्वावर घेऊन शेतकऱ्यांच्या शेतावर प्रात्यक्षिके आयोजित करणे.

अनुदान दर — १०० टक्के ,अनुदान रक्कम रु.६०००/- प्रती हेक्टर
(सदर अनुदानातून किसान ड्रोन भाडे,ड्रोन पायलट मानधन,वाहतूक,मजूर,प्रशिद्धी ,तांत्रिक माहिती पत्रक छपाई, प्रशिक्षण आदि बाबीसाठी खर्च अनुंदेय राहिल)

iv) ज्या अंमलबजावणी यंत्रणांनी किसान ड्रोन व त्याचे आवश्यक जोडणी साहित्य खरेदी साठी अनुदान देण्यात आलेले आहे अशा संस्थांच्या बाबत प्रात्यक्षिके घटकासाठी आकस्मिक खर्चाची पूर्तता करण्यासाठी.

अनुदान दर — अनुदान रक्कम रु.३०००/- प्रती हेक्टर

v) शेतकरी उत्पादक संस्था त्यांचे प्रात्यक्षिकांचे प्रस्ताव राज्य सरकार मार्फत करतील.तर ICAR संस्था,कृषी विज्ञान केंद्रे, व कृषी विद्यापीठे यांचे प्रस्ताव ICAR संस्थेच्या कृषी अभियांत्रिकी विभागा मार्फत सादर करावेत

घटक क्रमांक ४ : सेवा सुविधा केंद्राची स्थापना (औजारे बँक)

२. किसान ड्रोन एप्लीकेशन (विनियोग/वापर) द्वारे कृषी सेवा प्रदान करण्यासाठी सेवा सुविधा केंद्र /हाय टेक हब ची स्थापना /सुधारणा करण्यासाठी आर्थिक सहाय्य

(अ) कार्यान्वयीन यंत्रणा :- राज्य शासन

(ब) शेतकरी सहकारी संस्था,शेतकरी उत्पादक संस्था व ग्रामीण उद्योजक यांनी स्थापित केलेले सेवा सुविधा केंद्रे

अनुदान दर — ४० टक्के ,अनुदान रक्कम रु.४.०० लाख किंवा किसान ड्रोन व त्याचे सलग्न जोडणी साहित्य याची जी मूळ/वास्तविक किंमत असेल त्या पैकी जे कमी असेल ते.

- i) किसान ड्रोन एप्लीकेशन (विनियोग/वापर) द्वारे कृषी सेवा प्रदान करण्यासाठी त्यांचे अस्तित्वातील सेवा सुविधा केंद्र /हाय-टेक हब मध्ये सुधारणा (अपग्रेड) करण्यासाठी.
- ii) शेतकऱ्यांच्या सहकारी संस्था, शेतकरी उत्पादक संस्था व ग्रामीण उद्योजक यांना कृषी यांत्रिकी करण उप अभियान,राष्ट्रीय कृषी विकास योजना किंवा इतर योजनांच्या आर्थिक सहाय्याने नव्याने स्थापित करावयाच्या सेवा सुविधा केंद्र प्रकल्पा मध्ये विविध कृषी यंत्रासह किसान ड्रोन या घटकाचा देखील समावेश करता येईल.
- iii) असे सेवा सुविधा केंद्र (CHC)/हाय-टेक हब पायाभूत सुविधा निधी (AIF) अंतर्गत वित्त सहाय्य मिळविण्यासाठी देखील पात्र असतील.

- iv) किसान ड्रोन एप्लीकेशन (विनियोग/वापर) द्वारे कृषी सेवा प्रदान करण्यासाठी जे सेवा सुविधा केंद्र (CHC)/हाय-टेक हब सुधारित/स्थापित करण्यात आले आहे अशा केंद्राबाबत त्या जिल्ह्याचे जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी द्वारे त्या जिल्ह्यातील कृषी सेवा प्रदाते कडून देण्यात येणाऱ्या सेवांचे पर्यवेक्षण केले जाईल, जेणेकरून त्यांचे कडून आकारण्यात येणारे भाडे शुल्क शेतकऱ्यांसाठी वाजवी अन परवडणारे असेल.

(क) कृषी आणि तत्सम पदवी धारकांना सेवा सुविधा केंद्र (CHC)/हाय-टेक हब ची स्थापना करण्यासाठी अर्थ सहाय्य

अनुदान दर — ५० टक्के ,अनुदान रक्कम रु.५.०० लाख किंवा किसान ड्रोन व त्याचे सलग्न जोडणी साहित्य याची जी मूळ/वास्तविक किंमत असेल त्या पैकी जे कमी असेल ते.

(ड) वैयक्तिक शेतकरी देखील किसान ड्रोन खरेदीसाठी आर्थिक सहाय्यासाठी पात्र असतील. त्यांचेसाठी अनुदान दर खालील प्रमाणे असेल.

(i) अ.जा /अ.ज /लहान व सिमान्तिक/महिला शेतकरी

अनुदान दर — ५० टक्के ,अनुदान रक्कम रु.५.०० लाख किंवा किसान ड्रोन व त्याचे सलग्न जोडणी साहित्य याची जी मूळ/वास्तविक किंमत असेल त्या पैकी जे कमी असेल ते.

(ii) इतर शेतकरी

अनुदान दर — ४० टक्के ,अनुदान रक्कम रु.४.०० लाख किंवा किसान ड्रोन व त्याचे सलग्न जोडणी साहित्य याची जी मूळ/वास्तविक किंमत असेल त्या पैकी जे कमी असेल ते.

(Note :- १.ग्रामीण उद्योजकांनी मान्यताप्राप्त मंडळातून दहावीची परीक्षा किंवा समकक्ष परीक्षा उत्तीर्ण केलेली असावी, तसेच DGCA द्वारे निर्दिष्ट केलेल्या संस्थेकडून किंवा कोणत्याही अधिकृत पायलट प्रशिक्षण संस्थेकडून प्राप्त केलेला दूरस्थ पायलट परवाना असावा.

२.आर्थिक सहाय्य किसान ड्रोन च्या वास्तविक किमतीच्या टक्केवारी पर्यंत मर्यादित असेल किंवा वर दर्शविल्या प्रमाणे प्रती किसान ड्रोन जास्तीत जास्त अनुदेय आर्थिक सहाय्य, जे कमी असेल ते)

३. किसान ड्रोन एप्लीकेशन (विनियोग/वापर) द्वारे प्रात्यक्षिक संस्था आणि कृषी सेवा प्रदात्या द्वारे आवश्यक स्वीकृती अनुपालन सुनिश्चित करणे :-

(i) किसान ड्रोन एप्लीकेशन ला DGCA द्वारे सशर्त सूट मार्गाद्वारे परवानगी दिली जात आहे. भारत सरकारच्या शेतकरी व कृषी कल्याण मंत्रालयाद्वारे ड्रोन चा वापर आणि ऑप रेशन नियंत्रित करण्यासाठी ड्रोन नियम २०२१ प्रकाशित केले आहेत. त्याचे पालन सर्व किसान ड्रोन एप्लीकेशन साठी करणे आवश्यक राहिल.

(ii) भारत सरकारच्या शेतकरी व कृषी कल्याण मंत्रालयाद्वारे किसान ड्रोन एप्लीकेशन चा वापर कृषी, वनीकरण, बिगर पिक क्षेत्र इत्यादी मध्ये पिक संरक्षणासाठी आणि माती व पिक पोषक घटकांच्या फवारणी साठी ड्रोन वापरा बाबत SOP तयार केली

आहे.त्याचे किसान ड्रोन एप्लीकेशन द्वारे सेवा पुरविणाऱ्या प्रात्यक्षिक संस्था आणि सर्व कृषी सेवा प्रदात्या कडून पालन करणे आवश्यक राहिल .

- (iii) नागरी विमान वाहतूक मंत्रालय,CIB व RC ची मार्गदर्शक तत्वे सर्व ड्रोन वापरकर्ते,सेवा सुविधा केंद्रे (CHC),सेवा प्रदाते यांना लागू राहतील.

४.) शेतकरी, ड्रोन वापरकर्ते,सेवा सुविधा केंद्रे (CHC),सेवा प्रदाते यांचेसाठी प्रशिक्षण /कार्यशाळा आयोजन

i) कृषी क्षेत्रात किसान ड्रोन चा वापर या बाबत राज्य स्तरीय कार्यशाळा व प्रदर्शन

सदर कार्यशाळेचे आयोजन महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ राहुरी व कृषी विभाग,महाराष्ट्र शासन यांचे संयुक्त विद्यमाने पुणे येथे आयोजित करण्यात येईल.

कार्यशाळेचा उद्देश खालीलप्रमाणे असेल :-

- १.विशेषता: कृषी क्षेत्रातील किसान ड्रोन एप्लीकेशनच्या विविध भागधारकांमध्ये चर्चा अन परस्पर संवादासाठी व्यासपीठ प्रदान करणे.
 - २.शेती साठी ड्रोन च्या वापरासाठी सरकारची धोरणे,शेती मध्ये ड्रोनच्या वापरासाठी चलित मानके व कार्य पद्धती,निविष्ठा वापरासाठी त्याचे घटक आणि सलग्नक,ड्रोन सेवा प्रदाते आणि वापर करत्यांसाठी फ्रेम वर्क
 - ३ .विविध भाग धारकांची क्षमता वाढविणे विशेषता: शेतकरी,ड्रोन सेवा प्रदाते, operator, उद्योजक आणि सरकारी अधिकारी
 - ४ .ड्रोन च्या वापराला चालना देण्यासाठी उद्योगांची भूमिका (ड्रोन व निविष्ठा उद्योजक)
 - ५ .शेती साठी ड्रोन चा वापर वाढविण्यासाठी संधी शोधणे,शेती साठी ड्रोन वापरण्याची आव्हाने आणि सध्याच्या मर्यादावर मात करण्यासाठी उपाय योजना शोधणे
 - ६ .संशोधक,शिक्षण तज्ञ,स्टार्ट-अप ,आणि उद्योजकांना कृषी क्षेत्रात ड्रोन वापरण्याच्या संधी उपलब्ध करून देण्यासाठी – त्यांचे नव-कल्पनाचे सादरीकरण, संशोधनावर आधारित निष्कर्षाचे सादरीकरण, शेतीसाठी पर्यायी उपयोग सादरीकरण,आणि संशोधन, तपासणी किंवा अनुभवावर आधारित ड्रोन फवारणीचे तंत्रज्ञान
- कार्यशाळेत खालील व्यक्तींचा सहभाग राहिल**
- १.धोरण अन निर्णय घेणारे अधिकारी,शिक्षण तज्ञ,शास्त्रज्ञ संशोधक आणि विद्यार्थी
 २. सरकारी अधिकारी अन कर्मचारी,विस्तार कर्मचारी,KVK,कर्मचारी आणि विषय विशेषज्ञ
 - ३.शेतकरी उत्पादक संस्था, शेतकरी, सहकारी उद्योग, सेवा प्रदाता, उद्योजक आणि व्यावसायिक व्यक्ती

ii) विद्यापीठ स्तरीय कार्यशाळा

राज्यात कृषी संशोधनात चार कृषी विद्यापीठे कार्यरत असून किसान ड्रोन तंत्र ज्ञान बाबत विद्यापीठात झालेले संशोधन तसेच पीकनिहाय वापरावयाचे तंत्रज्ञान व त्याचे शिफारशी,किसान ड्रोन संदर्भात निगडीत इतर बाबी तसेच ड्रोन फवारणी प्रात्यक्षिकावर आधारित एक दिवशीय कार्यशाळा चे आयोजन विद्यापीठ स्तरावर करणे.सदर कार्यशाळेत संबंधित विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील अधिकारी,शेतकरी,सेवा प्रदाते,शेतकरी उत्पादक कंपन्या,ड्रोन उत्पादक यांना आमंत्रित करण्यात यावे.

सदर कार्यशाळा खालील प्रमाणे विद्यापीठ स्तरावर आयोजित करण्यात याव्यात

अ) महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ ,राहुरी,जिल्हा - अहमदनगर

ब) डॉ.बाळासाहेब सावंत कोकण कृषी विद्यापीठ ,दापोली,जिल्हा —रत्नागिरी

क) वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषी विद्यापीठ ,परभणी,जिल्हा —परभणी

ड) डॉ.पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापीठ अकोला,जिल्हा —अकोला

याशिवाय विद्यापीठ स्तरावर योजनेत निवड झालेल्या लाभार्थींसाठी ड्रोन द्वारे कृषी निविष्ठा वापराबाबत स्वतंत्र दोन अथवा तीन दिवसाचे निवासी प्रशिक्षण आयोजित करण्यात येईल.

५.) रिमोट पायलट ट्रेनिंग

ड्रोन चा कृषी क्षेत्रात यशस्वी पणे वापर करण्यासाठी शेतकरी उत्पादक संस्था,शेतकरी सहकारी संस्था तसेच कृषी पदवीधर व वैक्तिक लाभार्थी यांचेकडे DGCA द्वारे निर्दिष्ट केलेल्या संस्थेकडून किंवा कोणत्याही अधिकृत पायलट प्रशिक्षण संस्थेकडून प्राप्त केलेला दूरस्थ पायलट परवाना असणे आवश्यक आहे.सद्य स्थितीत राज्यात अशा परवाना धारकांची संख्या नगण्य आहे. दूरस्थ पायलट परवाना असल्याशिवाय योजनेचा लाभ घेता येणार नसल्याने प्रशिक्षणाच्या सुविधा व संधी निर्माण करवून देणे आवश्यक आहे.

राज्यात खालीलप्रमाणे अधिकृत पायलट प्रशिक्षण संस्था कार्यरत आहेत.

1..Academy of Carver Aviation Pvt Ltd.

Plot No.P-50,MIDC Industrial Area,Near Baramati Airport,Pune 413133

2.Drone Acharya Aerial Innovations Pvt Ltd.

Oriental Education Society ITI,Gaud Dara,Tahshil Haveli,Pune 412205

3.PBCs AERO HUB

36/278,Laxmi Nagar,Near Ambedkar School,Pune 411009

4.Redbird Flight Training Academy Pvt Ltd

Baramati Airport,Baramati,Dist-Pune

5.The Bombay Flying Club.

Juhu Airport,Santacruz(W),Mumbai.

6. Mahatma Phule krishi Vidyapith,Rahuri,Dist-Ahmednagar.

7. Adisa Drone Private Ltd.

A-3,Jagjivan Heights,Vishalgadkar Compound,Nagala Park,Kolhapur

8. Aman Aviation & Aerospace Solutions Pvt Ltd.

86,Virmani Industrial Estate,Off Western Exp Highway,Goregaon East, Mumbai

9. Terna Public Charitable Trust, Solapur Road,Osmanabad.

10. Dronetech Solutions Private Ltd.,

SurveyNo.180,184,185,Nilemore,Nallasoara(West), Palghar -401203

11. J VE KONNECT PRIVATE LIMITED (OPC),

608, Ellora Fiesta, Sanpada, Navi Mumbai — 400706

12. Kasegaon Education Societys Rajarambapu Institute of Technology,

Rajaram Nagar, Sakhrale, Islampur, Taluka — Walwa, Dist — Sangli - 415414

शेतकरी उत्पादक संस्था,शेतकरी सहकारी संस्था तसेच कृषी पदवीधर व वैक्तिक लाभार्थी यांना दूरस्थ पायलट परवाना मिळण्यासाठी DGCA द्वारे निर्दिष्ट केलेल्या संस्थेकडून किंवा कोणत्याही अधिकृत पायलट प्रशिक्षण संस्थेकडून प्रशिक्षण पूर्ण करणे आवश्यक असल्याने अशा इच्छुक व पात्र लाभार्थी साठी किसान ड्रोन उत्पादक कंपन्या,निविष्ठा उत्पादक कंपन्या,SMART व ATMA प्रकल्प,कृषी विद्यापीठ यांचे सहकार्याने प्रशिक्षण कार्यक्रमाची आखणी करण्यात येणार असून त्या बाबत चे धोरण स्वतंत्र परिपत्रकान्वये निश्चित करण्यात येईल.

६.किसान ड्रोन उत्पादकांची सूची (Empannelment) करण्यासाठी अटी व शर्ती

- i) किसान ड्रोन ला DGCA द्वारे मान्यता प्रदान करण्यात आलेली पाहिजे आणि योग्य श्रेणी अंतर्गत Digital Sky Portal वर नोंदणी होणे आवश्यक आहे
- ii) किसान ड्रोन मध्ये सेन्सर – आधारित टक्कर (Collision) टाळणे,भू प्रदेशाचे अनुसरण करणे,प्रथम व्यक्ती दृश्य Camera ,Launch Point वर ऑटो रिटर्न इ सारख्या सर्व सुविधा वैशिष्ट्य असणे आवश्यक आहे.
- iii) ड्रोन निर्मात्या कडे भारतात ड्रोन निर्मितीसाठी योग्य Setup आणि पायाभूत सुविधा असणे आवश्यक आहे.
- v) भारतीय गुणवत्ता परिषद (Quality Council of India) किंवा अधिकृत चाचणी संस्थांचे प्रकार मान्यता प्रमाणपत्र (Type Certificate)आवश्यक असेल.
- vi) ग्राहकांना विक्री नंतर चे सहाय्य,प्रशिक्षण,दुरुस्ती अन देखभाल इ प्रदान करण्यासाठी उत्पादकाकडे संबंधित राज्यात सेवा सुविधा असणे आवश्यक आहे.
- vii) निर्मात्या कडे पायलट प्रशिक्षणासाठी सेवा सुविधा असणे आवश्यक आहे.

७. ड्रोन तंत्रज्ञान आधारित प्रात्याक्षिके

प्रात्यक्षिक हा घटक राबविण्यासाठी कोणत्याही अंमलबजावणी संस्थेकडून प्रस्ताव प्राप्त नसल्याने राज्य शासनाद्वारे या घटकाची अंमलबजावणी राज्यात करण्यात येईल.

पिक प्रात्यक्षिके विभागनिहाय जिल्हानिहाय नियोजन खालील प्रमाणे असेल.

अ क्र	विभाग	विभागातील जिल्हे संख्या	प्रात्यक्षिक आयोजित करावयाचे क्षेत्र (हे.)	लागणारा निधी (रु.लाख)	अंमलबजावणी यंत्रणा
१	ठाणे	५	१५०	९.००	राज्य शासन
२	पुणे	३	९०	५.४०	--/--
३	नाशिक	४	१२०	७.२०	--/--
४	कोल्हापूर	३	९०	५.४०	--/--
५	औरंगाबाद	३	९०	५.४०	--/--
६	अमरावती	५	१५०	९.००	--/--
७	लातूर	५	१५०	९.००	--/--
८	नागपूर	६	१६०	९.६०	--/--
	एकूण	३४	१०००	६०.००	--/--

७.१) प्रात्यक्षिक राबविण्याची कार्यपद्धती :-

१.प्रात्यक्षिकासाठी ड्रोन व साहित्य सामग्रीची व्यवस्था आयुक्तालय स्तरावरून करण्यात येईल.त्या बाबतची प्रक्रिया आयुक्तालय स्तरावरून राबविण्यात येईल.

२.प्रात्यक्षिकासाठी प्रती जिल्हा एकूण ३०.०० हेक्टर एवढे क्षेत्र जिल्ह्यातील एकाच मध्यावर्ती तालुक्यात निवडण्याची प्रक्रिया जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी यांनी तालुका कृषी अधिकारी यांचे मदतीने पूर्ण करावी.

३.प्रात्यक्षिकासाठी तालुक्यातील निवडण्यात येणारे गाव जाण्या येण्याच्या दृष्टीने व वाहतूक साधनाची सुविधा उपलब्ध असणारे असावे.

४.ड्रोन फवारणी साठी निवडण्यात येणारे पिकाचे क्षेत्र एकत्र व सलग्न असावे.ड्रोन ला अडथळा निर्माण करणाऱ्या झाडांनी व्याप्त असलेले क्षेत्र निवडण्यात येऊ नये.

५.प्रात्यक्षिक राबविण्यात येणाऱ्या क्षेत्राची यादी तालुका कृषी अधिकारी यांनी खालील प्रपत्राप्रमाणे तयार करून जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी यांचे मार्फत आयुक्तालयास सादर करावी.

ड्रोन तंत्रज्ञान आधारित प्रात्यक्षिक

गावाचे नाव :-

तालुका :-

जिल्हा :-

अ क्र	शेतकऱ्याचे नाव	गाव	पिकाचे नाव	गट नंबर	पिकाचे क्षेत्र	वान	पिकाची वाढीची अवस्था	फवारण्यात येणारे कीटक नाशक /मूलद्रव्य नाव	कीटक नाशक /मूलद्रव्य मात्रा	इतर अनुषंगिक निरीक्षणे

६.प्रात्यक्षिकासाठी जिल्यातील सेवा सुविधा देणारे प्रदाते ,सहकारी संस्था चालक,शेतकरी उत्पादक कंपनी धारक,प्रगतशील शेतकरी,कृषी पदवीधर व इच्छुक शेतकऱ्यांना आमंत्रित करावे.

७.प्रात्यक्षिक ठिकाणी फवारणीसाठी साठी लागणाऱ्या पाण्याची व्यवस्था करण्यात यावी.

८.ज्या सेवा प्रदात्याना ड्रोन फवारणी प्रात्यक्षिकाचे काम सोपविण्यात येईल त्यांची राहण्याची व्यवस्था करण्यात यावी.

९.प्रात्यक्षिकाच्या नोंदी घेऊन अंतिम अहवाल तालुका कृषी अधिकारी यांचे स्वाक्षरीने व जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी यांचे शिफारशीसह आयुक्तालयास पुढील कार्यवाहीस्तव सादर करण्यात यावा.

१०.प्रात्यक्षिकाचे फोटो व video काढण्यात येऊन अहवालासोबत सादर करावेत. तसेच उपस्थितांची यादी स्वाक्षरीसह सादर करावी .

प्रात्यक्षिक उपस्थिती अहवाल

दिनांक :-

ठिकाण :-

तालुका :

जिल्हा :-

अ क्र	उपस्थित अधिकारी /कर्मचारी /संस्था चालक /शेतकरी नाव	पदनाम /संस्था /शेतकरी	गाव	तालुका	स्वाक्षरी

११. ज्या ठिकाणी पिकावरील कीडीचे प्रमाण आर्थिक नुकसान पातळी पेक्षा जास्त असेल अशा ठिकाणी कीड नियंत्रण उपाययोजना ड्रोन फवारणी प्रात्यक्षिक द्वारे करावयाच्या झाल्यास शिफारशीत कीड नाशक मात्रे बाबत विद्यापीठ तज्ञ व्यक्तीचा सल्ला घेऊनच कार्यवाही करावी.

१२. कीटकनाशके फवारणी साठी पाळावयाचे वैधानिक अनुपालन.

i) कीटकनाशक फवारणी क्षेत्र चिन्हांकित करणे ही ड्रोन सेवा प्रदात्या ची जबाबदारी असेल.

ii) मान्यता प्राप्त कीटकनाशके आणि त्याचे Formulation व त्याचे मान्यता प्राप्त

Concentration हे मान्यता प्राप्त उंचीवरूनच फवारणे आवश्यक राहिल.

iii) Washing Decontamination आणि प्रथोमोपचार सुविधा सेवा प्रदात्या द्वारे प्रदान केल्या जातील

iv) हवाई ड्रोन फवारणी कार्यवाही बाबत सक्षम अधिकारी यांनी कमीत कमी २४ तास अगोदर लोकांना सूचित करणे आवश्यक राहिल.

v) प्राणी आणि व्यक्तींना विशिष्ट कालावधी साठी अशा भागात प्रतिबंधित केले जावे.

vi) सेवा प्रदाते /Operator यांनी कीटक नाशकांच्या Clinical परिणामाबाबत विशेष प्रशिक्षण घेतलेले असावे.

१३. ड्रोन द्वारे फवारणी करताना घ्यावयाची दक्षता:-

अ) फवारणी पूर्व:-

i) ड्रोन निषिद्ध क्षेत्रात (विमानतळ किंवा Electronic Station) ड्रोन उड्डाण न करण्याची दक्षता घ्यावी. ग्रीन झोनमध्ये मानव रहित विमान प्रणाली (ड्रोन) operate करण्यासाठी कोणत्याही पूर्व परवानगीची आवश्यकता नाही.

ii) फवारण्यासाठी वापरण्यात येणारा ड्रोन “No Permission-No Takeoff” व Hardware/Firmware सह Digital Sky अनुरूप असावा.

iii) ड्रोन द्वारे नियंत्रित अवकाशात (Airspace) काम करण्यासाठी DGCA कडून Unique Identification Number (UIN) मिळवणे व तो ड्रोनवर चिकटविणे आवश्यक राहिल.

iv) ड्रोन द्वारे फवारणी करण्यासाठी ड्रोन चालकाकडे DGCA कडून मानव रहित विमान Operator परवाना घेतलेला असावा.

v) ड्रोन उडवताना होणाऱ्या बाह्य हस्तक्षेपावर लक्ष ठेवणे आवश्यक आहे. होणारा हस्तक्षेप हा mobile Device किंवा सिग्नल ला येणारा अडथला या स्वरूपाचा देखील असू शकतो.

vi) ड्रोन चालकाने ड्रोन उडविणे आणि कीटक नाशकाचा सुरक्षित वापर याबाबत याबाबत प्रशिक्षण घेतलेले असावे.

vii) ड्रोन द्वारे फवारणी करण्यापूर्वी ड्रोन चालकाने ८ तासांच्या आत कोणत्या प्रकारच्या अल्कोहोल युक्त पेयाचे सेवन केलेले नसावे.

viii) फवारणी करण्या पूर्वी Nozzle Output आणि कीटकनाशकाच्या Labelled मात्रेचा अचूक वापर सुनिश्चित करण्यासाठी ड्रोन Spray System Calibrate केलेली असावी.

ix) फवारणी पूर्वी फवारणी करावायचे क्षेत्र व फवारणी न करावायचे क्षेत्र (DGCA/CIB/RC द्वारे निश्चित केल्या प्रमाणे) यामध्ये Buffer Zone सेट करावा.

x) फवारणी करावयाच्या क्षेत्राच्या जवळ पासच्या जलस्रोत बाबत खात्री करावी.जल स्रोत प्रदूषित होऊ नये म्हणून जल स्रोताच्याजवळ (फवारणी क्षेत्रापासून १००मीटर पेक्षा कमी अंतरावर) कीटक नाशकाची फवारणी करू नये.

xi) ड्रोनद्वारे फवारणी करताना अनुचित घटना अथवा अपघात घडून आल्यास या बाबत तातडीने स्थानिक प्रशासनाला अवगत करावे.

xii) अधिकृत परवानगीशिवाय लोकांच्या समुहावर,सार्वजनिक ठिकाणी अथवा लोकांनी भरलेल्या stadium वर किसान ड्रोन उडवण्यात येऊ नये.

xiii) सरकारी सुविधा/आस्थापने/लष्करी तळ किंवा नो-ड्रोन झोन क्षेत्रात ड्रोन उडवू नये.

ब) फवारणी कालावधीत घ्यावयाची दक्षता

i) कीटक नाशक संदर्भात सुरक्षा मार्गदर्शन संमजून घेण्यासाठी कीटकनाशक lable काळजीपूर्वक वाचावे.

ii) फवारणी सुरु करण्या पूर्वी वैक्तिक संरक्षण उपकरणे परिधान करावे,त्या नंतरच फवारणी कामास प्रारंभ करावा.

iii) ड्रोन चालकाने फवारणी करत असताना कोणत्या हि प्रकारचे अन्न पदार्थ खाणे,पाणी पिणे व धुम्रपान करणे टाळावे

iv) फवारणी करते वेळी ड्रोन चे वळण कमी करण्यासाठी उड्डाणाचा मार्ग वाजवी आहे.याची ड्रोन चालकाने खात्री करून मार्ग सुनिश्चतता करावी.

v) कीटक नाशक फवारणी करण्या पूर्वी आवश्यकता भासल्यास कमीत कमी ५ मिनिटे फवारणी (operation) ची चाचणी घेण्यासाठी प्रथम शुद्ध पाण्याने फवारणी करावी.(जिथे शक्य असेल आणि आवश्यक असेल तिथे.)

vi) फवारणी साठी योग्य प्रकारचे वापरण्यात येणारे कीटकनाशक व त्याचे प्रमाण ठरविण्यासाठी विद्यापीठातील तज्ञ व्यक्तीचा सल्ला घेण्यात यावा.

vii) फवारणी करण्या पूर्वी खालील बाबी साठी हवामान स्थिती तपासावी वा-याचा योग्य वेग /योग्य तापमान /योग्य आर्द्रता

viii) फवारणी करावयाच्या पिकापेक्षा ड्रोन उड्डाणाची उंची योग्य प्रकारे सुनिश्चित करणे, फवारणी साठी लागणाऱ्या पाण्याचे योग्य प्रमाण व ड्रोन ची योग्य उड्डाण गती सुनिश्चित करणे आवश्यक राहिल,तसेच उपचारित क्षेत्रामध्ये लगेच कोणत्या प्रकारचे शेती काम करणे टाळावे.

xi) मधमाश्या चाऱ्यासाठी येण्याच्या काळात फवारणी करू नये तसेच फुल पिकावर फवारणी करू नये.लक्ष्य नसलेल्या जीवांसाठी विषारी कीटक नाशकांची फवारणी करताना उदा: मासे,पक्षी आणि

रेशीम कीटक,उत्पादन lableआवश्यकता चे काटेकोर पालन करणे आणि जोखीम टाळण्यासाठी प्रभावी उपाययोजना करणे आवश्यक राहिल.

क) फवारणी नंतर घ्यावयाची दक्षता

i) फवारणी केलेल्या क्षेत्रातून वेळेवर बाहेर पडणे व ताज्या हवेत स्थानांतरीत व्हावे.अंधोळ करून स्वच्छ कपडे परिधान करावेत.

ii) फवारणी करून उरलेला घटक कचरा जाळू अथवा जमिनीत पुरण्यात येऊ नये.

iii) फवारणी केल्यानंतर कीटक नाशकांचे रिकामे डब्बे शेतात टाकू नयेत याबाबत कीटक नाशक नियम १९७१ नुसार त्याची विल्हेवाट लावावी.

iv) फवारणी केलेल्या क्षेत्रात लोकांना आठवण करून देण्यासाठी चेतावणी चिन्हे लावावीत.

१४.हवामान विषयक बाबी:-

i) वाऱ्याची दिशा आणि वेग :- अ) जमीन पातळीपासून १.५ ते २.०० मीटर उंची वर ५ MPS पेक्षा जास्त वाऱ्याचा वेग असल्यास फवारणी करू नये.

ब) जमीन पातळीपासून १.५ ते २.०० मीटर उंची वर ३ MPS पेक्षा कमी वेग असल्यास फवारणी करण्यास हरकत नाही.

ii) तापमान :- फवारणी वेळी उच्च तापमान असताना ड्रोन द्वारे फवारणी करण्यात येऊ नये.फवारणी करताना शक्यतो सकाळी व दुपारी चार वाजेनंतर करावी.

iii) पर्ज्यण्यामान :- फवारणी वेळी पाऊस चालू असताना ड्रोन द्वारे फवारणी करण्यात येऊ नये

iv) आर्द्रता :- फवारणी वेळी हवेत ५० टक्के पेक्षा कमी आर्द्रता असताना ड्रोन द्वारे फवारणी करण्यात येऊ नये.

८.ड्रोन आधारित कीटक नाशक वापरासाठी विचारात घेतले जाणारे गंभीर मापदंड

i) केवळ केंद्रीय कीटक नाशक मंडळ व नोंदणी समिती ने (CIB & RC) मान्यता दिलेली कीटक नाशके च ड्रोन द्वारे फवारणी साठी वापरण्यात यावीत.अन्य कीटक नाशकांचा वापर ड्रोन द्वारे फवारणी साठी करण्यात येऊ नये.

ii) ड्रोन द्वारे फवारणी साठी वापरण्यात येणाऱ्या कीटक नाशकांच्या मात्रा या केंद्रीय कीटक नाशक मंडळ व नोंदणी समिती ने (CIB & RC) मान्यता दिलेल्या मर्यादेत च राखणे आवश्यक राहिल.

iii) ज्या कीटकनाशकाना सदर बाब लागू असेल अश्या कीटक नाशके पातळ करण्यासाठी केवळ स्वच्छ पाण्याचा किंवा कीटक नाशक मंडळ व नोंदणी समिती ने (CIB & RC) द्वारे मंजूर केलेल्या अन्य योग्य घटकाचा च वापर करावा.

कीटक नाशके वापराबाबत :- केंद्र शासनाच्या कृषी व शेतकरी कल्याण विभागाच्या पिक संरक्षण विभाग द्वारे दिनांक १८ एप्रिल २०२२ रोजी ड्रोन द्वारे फवारणीसाठी कीटक नाशके व इतर मूलद्रव्ये यांची यादी देण्यात आली आहे.त्या प्रमाणे व त्यात नमूद सूचना प्रमाणे कार्यवाही करणे आवश्यक राहिल.

अनुदानासाठी पात्र ड्रोन :- ड्रोन चे Nano, Micro, Small, Medium व Big असे प्रकार असले तरी कृषी क्षेत्रात वापरासाठी केवळ Small व Medium या दोन प्रकारच्या ड्रोन साठी च अनुदान देय राहिल.सद्यस्थितीत केंद्र शासनाच्या DIGISKY पोर्टल वर खाली नमूद केलेल्या ड्रोन साठी Type Certificate प्राप्त आहेत.

अ. क्र.	ड्रोन उत्पादक कंपनी नाव	क्लास	UAS Model	All Up Weight (kg)	Max Height Attainable (Ft)
१	IOTECH WORLD AVIGATION PVT LTD	SMALL	AGRIBOT	24.90	98.43
२	GARUDA AEROSPACE PVT LTD	SMALL	GA-AD	24.56	49.21
३	CBAI TECHNOLOGIES PVT LTD	SMALL	MODEL V	5.43	400.00
४	MARUT DRONETECH PVT LTD	MEDIUM	AG-365	29.45	328
५	DHAKSHA UNMANNED SYSTEMS PVT LTD	MEDIUM	DH-AG-H1	47.60	49.21
६	GENERAL AERONAUTICS PVT LTD	MEDIUM	Krishak	49.10	98.40

उपरोक्त नमूद ड्रोन साठी जरी Type Certificate प्राप्त असले तरी या संचालनालया द्वारे किसान ड्रोन साठी Empanelment प्रक्रिया राबविण्यात आली असून सदर प्रक्रियेद्वारे पात्र ठरविण्यात आलेल्या उत्पादक कंपनीच्या ड्रोन साठीच अनुदान देय राहिल. Empanelment मध्ये पात्र ठरविण्यात आलेल्या ड्रोन उत्पादक कंपनीची यादी, मॉडेल क्रमांक व इतर तपशील स्वतंत्रपणे कळविण्यात येईल.

लाभार्थी निवड कार्यपद्धती :-राज्यात सदर घटक प्रथमताच राबविण्यात येत असल्याने लाभार्थी निवड ही Lottery पद्धतीने Offline करण्यात येईल.यासाठी आयुक्तालय स्तरावरून अर्ज मागविण्यात आलेले आहेत.प्राप्त अर्जातून lottery प्रक्रियेद्वारे लाभार्थी निवड झाल्यानंतर निवड पत्र लाभार्थीस देण्यात येईल.उपलब्ध लक्षांकाचे अधीन राहून प्राप्त अर्जातून लाभार्थी निवड करण्यात येईल.प्राप्त लक्षांकापेक्षा जास्त अर्ज आल्यास प्रतीक्षा यादी तयार करण्यात येऊन जे लाभार्थी निवड होऊन ही विहित कालावधीत प्रशिक्षण व ड्रोन खरेदी पूर्ण करणार नाहीत त्यांची निवड रद्द करून प्रतीक्षा यादीतील त्याच जिल्ह्यातील लाभार्थीची निवड करण्यात येईल.त्याच जिल्ह्यातून प्रतीक्षा यादीत नाव नसेल तर त्या विभागातील अन्य जिल्यातील प्रतीक्षा यादीतील अर्जदाराची करण्यात येईल.निवड झालेल्या लाभार्थींना RPTO प्रशिक्षण पूर्ण करणे आवश्यक राहिल.त्याशिवाय पूर्व संमती पत्र देण्यात येणार नाही.शेतकरी उत्पादक कंपनी /संस्था यांनी त्यांचे कंपनी द्वारे RPTO प्रशिक्षणासाठी प्रतिनिधी प्राधिकृत करून प्रशिक्षण प्राप्त करून प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक राहिल.त्यानंतर पूर्वसंमती पत्र देण्यात येईल.RPTO प्रशिक्षण प्रमाणपत्र सादर केल्यानंतरच Empanelment प्रक्रीये द्वारे निवड झालेल्या पात्र कंपनीचे च ड्रोन खरेदी करणे आवश्यक राहिल. Empanelment प्रक्रीये द्वारे निवड झालेल्या पात्र कंपनीची यादी व माहिती आयुक्तालय स्तरावरून देण्यात येईल.

लाभार्थी निवडी नंतर करावयाची कार्य पद्धती :- लाभार्थी निवड पूर्ण झाल्यानंतर लाभार्थीस पुढील अटी व शर्ती मान्य करण्याचे अधीन राहून च पूर्व संमती प्रदान करण्यात येईल.

i).स्थापित ड्रोन आधारित सेवा सुविधा केंद्रा द्वारे केवळ शेती व्यवसायाशी निगडित कामे करणे बंधनकारक राहतील.इतर प्रकारच्या व्यापारी /व्यावसायिक कामासाठी या सुविधेचा लाभ देता येणार नाही.

ii).संबंधित अर्जदाराकडे ड्रोन आधारित सेवा –सुविधा पुरविण्यासाठी आवश्यक अनुभव,प्रशिक्षित,अनुभवी व पुरेसे मनुष्यबळ असणे बंधनकारक राहिल.तसेच सदर यंत्र सामग्री व उपकरणे सुरक्षित व सुस्थितीत ठेवण्यासाठी आवश्यक जागा उपलब्ध असणे बंधनकारक राहिल.

iii).लाभ धारकाने ड्रोन आधारित सेवा –सुविधा पुरविल्या बाबत आवश्यक अभिलेख ठेवणे व त्याचा नियमित अहवाल सादर बंधनकारक राहिल.अभिलेख नोंदणी प्रपत्र सहपत्रीत केले आहे.

iv).सदर कार्यक्रमांतर्गत अनुदानावर पुरविण्यात आलेल्या ड्रोन व इतर उपकरणे यांची नियमित देखभाल व दुरुस्ती करण्याची सर्वस्वी जबाबदारी संबंधित लाभधारकाची राहिल.संबंधित सेवा सुविधा केंद्र व्यवस्थित चालविणे व त्यात वेळोवेळी सुधारणा करण्याची तयारी असणे आवश्यक राहिल.

v).अनुदानावर घेण्यात आलेल्या ड्रोन चे पुढील ६ वर्षे हस्तांतरण,पुनर्विक्री किंवा गहाण ठेवता येणार नाही.या कालावधीत ड्रोन च्या सेवा पुरविणे बंधनकारक राहिल.

अनुदान वितरण :- केंद्र शासनाने ड्रोन साठी मंजूर केलेल्या घटक व दराप्रमाणेच अनुदान त्या त्या घटकासाठी देय राहिल.किसान ड्रोन खरेदीचे कोटेशन,देयक ज्या तालुक्यातील लाभार्थी असेल त्या तालुक्यातील तालुका कृषी अधिकारी कार्यालयात सादर करावे.तालुका कृषी अधिकारी यांनी स्वतः १०० टक्के मोका तपासणी करून मोका तपासणी सह अहवाल जिल्हा कृषी अधिकारी यांना अनुदान शिफारशी सह सादर करावा.जिल्हा कृषी अधिकारी शिफारशी सह सविस्तर प्रस्ताव अनुदान अदायगी साठी आयुक्तालयास सादर करतील. लाभार्थींना अनुदान वितरण आयुक्तालय स्तरावरून केंद्रीय पद्धतीने लाभार्थींच्या आधार क्रमांकाशी संलग्न बँक खात्यात करण्यात येईल.

सनियंत्रण :- या उप अभियानांतर्गत स्थापित ड्रोन आधारित सेवा –सुविधा केंद्राचे पर्यवेक्षण जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी यांनी करावयाचे असून जिल्ह्यात स्थापित सेवा –सुविधा केंद्राचे प्रती तास /प्रती हेक्टर भाडे दर निर्धारित करून त्यानुसार भाडे आकारणी बाबत जिल्हास्तरावरून अंमलबजावणीचे सर्वस्वी सनियंत्रण करावे.सदर केंद्रे ज्या हेतूने स्थापित करण्यात येत आहेत त्यानुसार काम करतील,सदर क्षेत्रातील प्राधान्याने अल्प व अत्यल्प भूधारक शेतकरी यांना प्रचलित भाडे दरापेक्षा किमान २५ टक्के कमी दराने सेवा सुविधा पुरविली जाईल,केंद्रे ओउर्ण क्षमतेने कार्यरत राहतील हे तपासण्याची,वेळोवेळी त्यांना सूचना देण्याची व आवश्यकतेनुसार कार्यवाही करण्याची सर्वस्वी जबाबदारी संबंधित जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी यांची राहिल.या साठी संबंधित उप विभागीय कृषी अधिकारी,तालुका कृषी अधिकारी यांचे समन्वयाने कार्यवाही करावी.त्यांची ही सदर प्रक्रियेत तेव्हाडीच जबाबदारी राहिल.स्थापित सेवा सुविधा केंद्राची नोंदणी केंद्र शासनाच्या “FARMS” या मोबाईल अप्लीकेशन मध्ये करणे आवश्यक राहिल.

तपासणी टक्केवारी :- योजनेच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी सनियंत्रण अधिकार्यांनी पुढील प्रमाणे खर्चाच्या प्रमाणात तपासणी करावी.

अधिकारी	तपासणी टक्केवारी
१. विभागीय कृषी सहसंचालक	१ टक्का
२. जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी	५ टक्के
३. उप विभागीय कृषी अधिकारी	२५ टक्के
४. तालुका कृषी अधिकारी	१०० टक्के

सदर मार्गदर्शक सूचना कृषी विभागाच्या <http://krishi.maharashtra.gov.in> या संकेत स्थळावर उपलब्ध करून देण्यात येत आहेत.

सोबत :- प्रपत्रे १ ते ३

- स्वाक्षरीत -

(दिलीप झेंडे)

संचालक (नि व गुनि)

कृषी आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

प्रत :- माहितीस्तव सादर

१. मा.प्रधान सचिव (कृषी), कृषी व पदम विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ३२

२. कृषी उप संचालक, आयुक्त कक्ष, कृषी आयुक्तालय, पुणे

प्रपत्र -१
कृषी यांत्रिकी करण उप अभियान — (सन २०२२-२३)
लाभार्थी निवडीचे पत्र

जा क्र:

जि. अ. कृ. अ कार्यालय

दिनांक :- / /२०२३

प्रती,

.....
.....
.....

विषय:- कृषी यांत्रिकी करण उप अभियान अंतर्गत ड्रोन खरेदी करिता निवड झाल्याबाबत
संदर्भ :- १. आपला दिनांक / / रोजीचा अर्ज
२. कृषि आयुक्तालयाचे पत्रदि. २७.०२.२०२३

उपरोक्त विषयान्वये कृषी यांत्रिकी करण उप अभियान २०२२-२३ अंतर्गत ड्रोन खरेदीसाठी अर्थसहाय्य या घटकासाठी आपण अर्ज सादर केला होता.त्यानुसार दिनांक २७ / ०२ /२०२३ रोजी आयुक्तालय स्तरावर राबविलेल्या सोडत प्रक्रियेतून आपली ड्रोन आधारित सेवा सुविधा केंद्र स्थापना/कृषी पदवीधर या अनुदान घटकासाठी निवड झालेली आहे.त्यासाठी आपणास रक्कम रु.४.००/५.०० लाख अनुदान देय राहिल.त्या बद्दल आपले कृषी विभागाकडून हार्दिक अभिनंदन.

उपरोक्त प्रक्रियेतून,आपल्या झालेल्या निवडीच्या अनुषंगाने,आपण किसान ड्रोन व सलंगन साहित्याच्या खरेदीसाठी पूर्व संमती मिळविणेसाठीचा आपला सविस्तर प्रस्ताव खालील कागद पत्रासह या कार्यालयाकडे पुढील १० कार्यालयीन दिवसात सादर करावा.

- १.कृषी पदवीधर म्हणून निवड झाली असल्यास पदवी प्रमाणपत्र.
- २.सेवा सुविधा केंद्र म्हणून निवड झाली असल्यास संस्थेचे नोंदणी प्रमाणपत्र.
- ३.सेवा सुविधा केंद्र म्हणून निवड झाली असल्यास संस्थेच्या वतीने नाम निर्देशित व्यक्ती (ठराव प्रत)
- ३.ड्रोन चे TYPE CERTIFICATE व कोटेशन (Empannelment द्वारे निवड झालेल्या उत्पादक फक्त)
- ४.लाभार्थी अनुसूचित जाती,जमाती प्रवर्गा मधील असल्यास वैध जात प्रमाणपत्र
- ५.आधार सलंगन बँक खाते क्रमांक बँक पुस्तकाच्या पहिल्या पानाची झेरॉक्स प्रत
- ६.RPTO प्रशिक्षण साठी नाम निर्देशित व्यक्तीचा तपशील.
- ७.RPTO प्रशिक्षण झाले असल्यास प्रमाणपत्र.
- ८.लाभार्थी भ्रमन ध्वनी क्रमांक.

अधिकारी नाव व पदनाम

जि. अ. कृ. अ कार्यालय

प्रपत्र -२
कृषी यांत्रिकीकरण उप अभियान — (सन २०२२-२३)
पूर्व संमती पत्र

जा क्र:

जि. अ. कृ. अ कार्यालय

दिनांक :- / /२०२३

प्रति,

.....
.....
.....

विषय:- कृषी यांत्रिकीकरण उप अभियान अंतर्गत ड्रोन खरेदी करिता पूर्वसंमती प्रदान करणेबाबत
संदर्भ :- १. आपला दिनांक / / रोजीचा अर्ज
२. या कार्यालयाचे निवड पत्र जा क्र:

उपरोक्त विषयान्वये कृषी यांत्रिकीकरण उप अभियान २०२२-२३ अंतर्गत ड्रोन खरेदीसाठी अर्थसहाय्य या घटकासाठी आपण अर्ज सादर केला होता. त्यानुसार दिनांक २७ / ०२ / २०२३ रोजी आयुक्तालय स्तरावर राबविलेल्या सोडत प्रक्रियेतून आपली ड्रोन आधारित सेवा सुविधा केंद्र स्थापना/कृषी पदवीधर या अनुदान घटकासाठी निवड झालेबाबत संदर्भ २ चे पत्रान्वये आपणास कळविण्यात आलेले आहे. त्यानुसार ड्रोन त्याचे सलंगन साहित्य खरेदी साठीचा आपला सविस्तर प्रस्ताव या कार्यालयास प्राप्त आहे.

आपल्या प्रस्तावाची छाननी केली असता आपण अनुदानास पत्र लाभार्थी असल्याची तसेच आपण खरेदी करू इच्छित असलेला ड्रोन हा मान्यता प्राप्त यादीतील असल्याची माझी खात्री झाली आहे. सबब आपण सादर केलेल्या ड्रोन खरेदी करिता पूर्व संमती प्रदान करण्यात येत आहे. आपण सादर केलेल्या कोटेशन नुसार खरेदी पश्चात आपणास पुढील विवरणानुसार शासनाकडून अनुदान देय राहिल.

ड्रोन उत्पादक कंपनी नाव	क्लास	मॉडेल क्रमांक	Type Certificate No.	UID No.	कोटेशन नुसार किंमत	देय होणारी रक्कम

सादर पूर्व संमती आपणास खालील अटी व शर्तीच्या अधीन राहून देण्यात येत आहे.

१. पूर्व संमती पत्रात नमूद केलेला च ड्रोन खरेदी करणे अनिवार्य राहिल. याशिवाय वेगळा ड्रोन खरेदी केल्यास अनुदान देय राहणार नाही.

२. RPTO ट्रेनिंग पूर्ण करणे व तसे प्रमाणपत्र सादर केल्या नंतरच अनुदान वर्ग केले जाईल.

३. मार्गदर्शक सुचना प्रमाणे कार्यवाही करणे त्या प्रमाणे अंमलबजावणी करणे आवश्यक राहिल.

४. ड्रोन खरेदी करताना स्वतःच्या बँक खात्यातून इलेक्ट्रॉनिक/धनादेश/धनाकर्ष द्वारे विक्रेत्यास रक्कम अदा करणे आवश्यक राहिल.

५. Emapannelment मध्ये समावेश असलेल्या उत्पादक/विक्रेत्या कडून च ड्रोन खरेदी आवश्यक राहिल.

उपरोक्त नुसार खरेदी करून खरेदीची पावती या कार्यालयास १० कार्यालयीन दिवसामध्ये अनुदान अदायगीसाठी सादर करावी. जेणेकरून आपल्या आधार सलंगन बँक खात्यावर अनुदान रक्कम जमा करणे शक्य होईल.

जि. अ. कृ. अ
जिल्हा :

प्रपत्र -३
कृषी यांत्रिकीकरण उप अभियान — (सन २०२२-२३)
तपासणी अहवाल

१. तपासणी दिनांक :-
२. योजनेचे नाव :-
३. लाभार्थी /संस्थेचे नाव :-
४. पत्ता — गाव तालुका जिल्हा
५. दूरध्वनी /मोबाईल क्रमांक :-
६. लाभार्थी प्रवर्ग :- (सहकारी संस्था /कृषी पदवीधर/FPO):-
७. प्रत्यक्ष तपासणीत आढळून आलेल्या ड्रोन चा तपशील :-
 - अ) ड्रोन उत्पादक कंपनीचे नाव :-
 - ब) मॉडेल प्रकार व क्लास :-
 - क) पुरवठादाराचे/विक्रेत्याचे नाव व पत्ता :-
 - ड) ड्रोन UID नंबर :-
 - इ) ड्रोन खरेदी दिनांक :-
 - ई) लाभार्थीस प्रत्यक्ष प्राप्त दिनांक :-
 - फ) RPTO प्रशिक्षण प्रमाणपत्र आहे काय ? असल्यास नंबर
 - ग) RPTO प्रशिक्षण प्राप्त व्यक्तीचे नाव :-
- ८) बिलाचा व अनुदानाचा तपशील :-

अ.क्र.	खरेदी साहित्य तपशील	नग	बिलाचा तपशील		बिलानुसार खरेदी रक्कम	अनुदान शिफारस रक्कम
			बिल क्रमांक	दिनांक		
१.	ड्रोन					
२.	सलंगन साहित्य					
३.	ब्याटरी संच					
४	इतर					
५						
६						
	एकूण					

९) खरेदी केलेल्या ड्रोन ची रक्कम स्वताच्या बँक खात्यातून दिली आहे काय?:- होय /नाही
असल्यास त्याचा तपशील — धनादेश/धनाकर्ष /इतर

वरील प्रमाणे ड्रोन ची तपासणी मी स्वतः केली असून ड्रोन सुस्थितीत असल्याचे आढळून आले आहे.योजनेच्या मार्गदर्शक सूचना नुसार देय असलेली अनुदानाची रक्कम रु..... (अक्षरी रु...
लाभार्थीच्या बँक खात्यात जमा करण्यास शिफारस करण्यात येत आहे.

स्थळ :-
दिनांक :-

स्वाक्षरी
तपासणी अधिकारी नाव :-
पदनाम :-
मुख्यालय :

कृषी यांत्रिकीकरण उप अभियानांतर्गत ड्रोन खरेदीसाठी अर्थसहाय्य

सन २०२२-२३मध्ये कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी जिल्हानिहाय लक्षांक

अ. क्र.	जिल्हा/ विभाग	खातेदार संख्येच्या प्रमाणावर Agril Census 2015-16			एकूण पेरणी क्षेत्रावर २०२०-२१			एकूण रु. लाख	उर्जा वापर Kw/ha	उर्जा वापराच्या प्रमाणानुसार प्रत्यक्ष	उर्जा वापराच्या प्रमाणानु सार उपलब्ध	HDI 2012	HDI प्रमाणानुसा र प्रत्यक्ष	HDI प्रमाणानुसा र उपलब्ध	एकूण (9+12+15) रु. लाख	ड्रोन लक्षांक (संख्या)
		एकूण खातेदार संख्या	राज्याच्या तुलनेत प्रमाण	खातेदार संख्येच्या प्रमाणात निधी	एकूण पेरणी क्षेत्र ०० हे	राज्याच्या तुलनेत प्रमाण	क्षेत्राच्या प्रमाणात निधी									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
१	ठाणे	144736	0.947	0.473	2274	0.9515	0.476	0.949	1.162	1.184	0.25	0.800	2.105	0.76	1.967	0
२	पालघर	147149	0.963	0.481	1422	0.5950	0.298	0.779	1.162	0.971	0.21	0.800	2.105	0.76	1.751	0
२	रायगड	351279	2.298	1.149	1797	0.7519	0.376	1.525	1.207	1.831	0.39	0.759	2.304	0.84	2.753	0
३	रत्नागिरी	516989	3.382	1.691	2623	1.0976	0.549	2.240	0.401	8.094	1.73	0.732	0.794	0.29	4.254	1
४	सिंधुदुर्ग	325991	2.133	1.066	1592	0.6661	0.333	1.399	0.673	3.013	0.64	0.753	1.295	0.47	2.512	1
	ठाणे विभाग	1486144	9.723	4.861	9708	4.0622	2.031	6.892		15.092	3.22		8.602	3.13	13.237	2
५	नाशिक	709751	4.643	2.322	9828	4.1124	2.056	4.378	3.333	1.903	0.41	0.746	6.474	2.35	7.137	2
६	धुळे	260776	1.706	0.853	5421	2.2683	1.134	1.987	1.287	2.237	0.48	0.671	2.779	1.01	3.474	1
७	नंदुरबार	166067	1.086	0.543	3639	1.5227	0.761	1.305	1.458	1.297	0.28	0.604	3.498	1.27	2.852	1
८	जळगांव	478904	3.133	1.567	13653	5.7129	2.856	4.423	1.367	4.688	1.00	0.723	2.740	1.00	6.418	2
	नाशिक विभाग	1615498	10.569	5.284	32541	13.6163	6.808	12.093		10.125	2.16		15.491	5.63	19.881	6
९	अहमदनगर	1078983	7.059	3.529	15428	6.4556	3.228	6.757	2.380	4.114	0.88	0.720	4.790	1.74	9.375	2
१०	पुणे	829328	5.426	2.713	7963	3.3320	1.666	4.379	2.248	2.822	0.60	0.814	4.002	1.45	6.435	2
११	सोलापूर	777441	5.086	2.543	12058	5.0455	2.523	5.066	1.652	4.443	0.95	0.728	3.288	1.20	7.208	2
	पुणे विभाग	2685752	17.571	8.785	35449	14.8331	7.417	16.202		11.380	2.43		12.080	4.39	23.018	6
१२	सातारा	903900	5.913	2.957	6698	2.8027	1.401	4.358	2.007	3.146	0.67	0.742	3.919	1.42	6.453	2
१३	सांगली	552328	3.613	1.807	7990	3.3433	1.672	3.478	1.216	4.145	0.88	0.742	2.375	0.86	5.225	1
१४	कोल्हापूर	660676	4.322	2.161	6520	2.7282	1.364	3.525	2.168	2.356	0.50	0.770	4.080	1.48	5.510	1
	कोल्हापूर विभाग	2116904	13.849	6.925	21208	8.8742	4.437	11.362		9.647	2.06		10.374	3.77	17.189	4
१५	औरंगाबाद	585765	3.832	1.916	13162	5.5074	2.754	4.670	1.649	4.103	0.87	0.727	3.287	1.19	6.739	2
१६	जालना	477252	3.122	1.561	9240	3.8663	1.933	3.494	1.426	3.551	0.76	0.663	3.117	1.13	5.384	1
१७	बीड	758468	4.962	2.481	10214	4.2739	2.137	4.618	1.127	5.937	1.27	0.678	2.409	0.88	6.759	2
	औरंगाबाद विभाग	1821485	11.916	5.958	32616	13.6477	6.824	12.782		13.591	2.90		8.812	3.20	18.882	5
१८	लातूर	434739	2.844	1.422	7208	3.0161	1.508	2.930	1.113	3.815	0.81	0.663	2.432	0.88	4.627	1
१९	उस्मानाबाद	409995	2.682	1.341	7326	3.0655	1.533	2.874	2.300	1.811	0.39	0.649	5.135	1.87	5.126	1
२०	नांदेड	646749	4.231	2.116	9862	4.1266	2.063	4.179	0.725	8.352	1.78	0.657	1.599	0.58	6.541	2
२१	परभणी	394463	2.581	1.290	8904	3.7257	1.863	3.153	0.145	31.510	6.72	0.683	0.308	0.11	9.982	2
२२	हिंगोली	245969	1.609	0.805	6182	2.5868	1.293	2.098	1.478	2.057	0.44	0.648	3.305	1.20	3.738	1
	लातूर विभाग	2131915	13.947	6.974	39482	16.5206	8.260	15.234		47.544	10.14		12.779	4.64	30.014	7
२३	बुलढाणा	491158	3.213	1.607	10027	4.1956	2.098	3.704	1.388	3.867	0.82	0.684	2.940	1.07	5.598	1
२४	अकोला	273898	1.792	0.896	7493	3.1353	1.568	2.464	0.808	4.418	0.94	0.722	1.622	0.59	3.995	1
२५	वाशिम	235456	1.540	0.770	5203	2.1771	1.089	1.859	0.990	2.721	0.58	0.646	2.221	0.81	3.246	1
२६	अमरावती	470205	3.076	1.538	9981	4.1764	2.088	3.626	0.945	5.560	1.19	0.701	1.953	0.71	5.522	1
२७	यवतमाळ	442541	2.895	1.448	10634	4.4496	2.225	3.672	0.715	7.442	1.59	0.700	1.480	0.54	5.797	1
	अमरावती विभाग	1913258	12.517	6.258	43338	18.1341	9.067	15.325		24.009	5.12		10.216	3.71	24.157	5
२८	वर्धा	220063	1.440	0.720	4681	1.9587	0.979	1.699	0.338	7.284	1.55	0.723	0.677	0.25	3.498	1
२९	नागपूर	312564	2.045	1.022	6594	2.7592	1.380	2.402	1.114	3.124	0.67	0.786	2.054	0.75	3.814	1
३०	भंडारा	238794	1.562	0.781	2490	1.0419	0.521	1.302	1.111	1.698	0.36	0.718	2.242	0.81	2.479	0
३१	गोंदिया	258273	1.690	0.845	2642	1.1055	0.553	1.398	1.281	1.581	0.34	0.701	2.648	0.96	2.697	0
३२	चंद्रपूर	333056	2.179	1.089	5671	2.3729	1.186	2.276	0.850	3.880	0.83	0.718	1.715	0.62	3.727	1
३३	गडचिरोली	151733	0.993	0.496	2566	1.0737	0.537	1.033	1.302	1.150	0.25	0.608	3.103	1.13	2.406	0
	नागपूर विभाग	1514483	9.908	4.954	24644	10.3119	5.156	10.110		18.717	3.99		12.439	4.52	18.621	3
	एकूण	15285439	100.000	50.000	238986	100.0000	50.000	100.000	1.449	150.107	32.00	0.752	90.793	33.00	165.000	38

Details Of Technical Specifications

Sr.No.	Specification	Name of Manufacturing Company			
		Marut Dronetech Pvt Ltd	Dhaksha Unmanned Systems Pvt Ltd	Garuda Aerospace Pvt Ltd	Iotechworld Avigation Pvt Ltd
1	Type Certificate	No.12220000007	T10220000004	T12220000006	No.T06220000001
2	Date of Type Certificate	27-Dec-22	06-Oct-22	23-Dec-22	13th June 2022
3	Model Name	AG 365	DH-AG-H1	GA-AD	AGRIBOT
4	Description	Hexacopter (RPAS), Vertical Take-off and landing (VTOL)	12 lit Payload Capacity	Hexacopter, RPAS	Hexacopter, Carbon Fibre Body
5	Uses	Spraying, Seeding, Afforestation Payload	Agricultural Operations	Spraying Operations for Agricultural Operations	Agriculture
UAS Details					
6	Category/Subcategory	Rotocraft (RPAS)	Rotocraft (RPAS)	Rotocraft (RPAS)	Rotocraft (RPAS)
7	Class	Medium	Medium	Small	Small
8	Max.All-up Weight (Including payload) in kg	29.45 kg	47.6 kg	24.560 kg	24.9 kg
9	Overall Dimensions (L*B*H) in mm	1998*1802*580	2272*2388*643	1988*1988*566	1800*1800*500
Payload Details					
10	Configurations	1.Sprayer with 11 lit capacity 2.Direct Seeding Payload 5 kg Seed capacity 3.Afforestation Payload 5.5 kg Seed ball capacity	Utilised in Spraying operations for Agricultural Applications	Sprayer tank with max.capacity of 08 liters for spraying mode only	1.Spraying Mode Only 2.Spraying +Broadcast Modes 3.Spraying +Multispectral camera Mode
Power Plant Details					
11	Engine /Motor	BLDC Motor	IC Engine Richen Power & DH-AG-H1 UAS Engine	Hobbywing X6/BLDC	BLDC Motor
12	Power Rating	1750 Watts	DH-AG-H1 UAS Engine/BLDC Motor	3000 watts	1750 Watts
13	No.Of Engines/Motors	6	01 & 04	6	6
14	Total Fuel Capacity (kg)/Battery Capacity (mAh)	22000 mAh	2.58 kg	16000 mAh	16000 mAh (2 Batteries in Series)
15	Propeller Details	Diameter -23 Inches, Pitch 8.8.Max.Rpm -6400	Diameter -40 Inches, Pitch 13.1.Max.Rpm -3836	Diameter -23 Inches, Pitch 8.8.Max.Rpm -6500	Diameter -23 Inches, Pitch 8.8.Max.Rpm -5900
Equipment Details					
16	GNSS	Available	Available	Available	Available
17	Autonomous Flight Transmission System or Return Home (RH)	Available	Available	Available	Available
18	Flashing Anti-Collision Strobe Lights	Available	Available	Not Available	Not Available
19	RFID & GSM SIM Card	Not Available	Not Available	Not Available	Not Available
20	Flight Control Module	Available			Available
21	SSR Transponder	Not Available	Not Available	Not Available	Not Available
22	Barometric Equipment	Not Available	Not Available	Not Available	Not Available
23	Geo -Fencing Capability	Available	Available	Available	Available
24	Detect & Avoid Capability (If Applicable)	Available	Not Available	Not Available	Not Available
Remote Pilot Station					
25	Ground Control Station Model No.	Laptop based AeroGCS Software	Daksh GCS	Dk-32	H 16
26	GCS App.Version	V2.2	Version V1	Aero GCS 2.2	IDS v1.0
C2 Link					
27	Equipment Details	Skydroid T 12	H12	Remote Control Model No.DK 32	H 16 Remote Control
28	Frequency Band	2420-2480 MHz	2.4-2.48 GHz band	2.4-2.48 GHz band	2.412-2.472GHz
29	ETA Issued by WPC Wing, DoT	No.ETA-SD-20190702917 Dt.25/07/2019	ETA-SD-20220403356 Dt.25/4/2022	ETA-1491/2017-RLO(SR) Dt.27/1/2020	NR-RTA/100023, Dt.17/02/2022
Performance Details					
30	Maximum Endurance (hr/m)	22 min	35 min	7 min with full pay load	20 Minutes
31	Maximum Range (in Km)	2 km	0.5 Km	0.5 km	2 Km
32	Max.Speed (In M/S)	15 m/s	5 m/s	5 m/s	10 m/sec

33	Max Height Attainable/Max.Ceiling Height (In Ft)	328 Ft	49.21 Ft	49.21 Ft	98.43 Ft
34	Operating Altitude (In Ft)	98.5 Ft	49.21 Ft	49.21 Ft	98.43 Ft
35	Operational Envelop	VLOS only	VLOS only	VLOS only	VLOS Only
36	Engine Limits (Max. RPM)/Max.Battery Temp (In deg Cent)	55 Deg Celsius	Ic Engine Max.RPM:10000	20 degre Celcius	50 deg C
37	Propeller Limits	6400 RPM	Optimum 1000-2800 RPM,Max 3836 RPM	6500 RPM	5900 rpm
Documents/Mannuals					
38	Manufacturers Operating Mannual	Flight Mannual Rev 11.0 Dt.21/12/2022	Operater Mannual V1.0.0 Dt 14/6/2022	Flight Mannual Version 4.0 Dt.08/12/2022	User Operating Mannual V1.1.3 Dt 8/6/2022
39	manufacturers maintenance Guidelines	User Mannual Rev 6.0 Dt.21/12/2022	Maintenance mannual 1.2.0 Dt.13/09/2022	Maintenance mannual Version 4.0 Dt.08/12/2022	Maintenance Guidline V1.1.1 Dt.2/6/2022
40	Maintenance Inspection Schedule	Maintenance mannual Rev 5.0 Dt.22/12/2022	Maintenance mannual 1.2.0 Dt.13/09/2022	Maintenance Inspection Schedule Version 5.0 Dt.08/12/2022	Maintenance Schedule V1.1.3 Dt.6/6/2022
41	Maintenance Log Book	Log Book Rev 4.0 Dt.2/11/2022	UAS Log Book Version 1.0.0 Dt.1/8/2022	Maintenance Log Book Version 1.0.Dt.27/05/2022	UAV Pilot Log Book V1.1.1 Dt.8/5/2022
42	Flight Log Book	Log Book Rev 4.0 Dt.2/11/2022	UAS Log Book Version 1.0.0 Dt.1/8/2022	User Log Book Version 1.0 Dt 27/5/2022	UAV Pilot Log Book V1.1.1 Dt.8/5/2022
43	User Guide /Self Explanatory Information Booklet For End Users	User Mannual Rev 6.0 Dt.21/11/2022	Technical Specifications Version 1.2.0 Dt.24/9/2022	User Mannual Version 4.0 Dt. 08/12/2022	AGRIBOT Product Introduction V1.0.8 Dt.8/6/2022
Intended Applications					
44	Intended Applications	1.Agriculture Spraying 2.Direct Seeding 3.Afforastation	Agriclture Spraying	Agrochemical Spraying	1.Agrochemical Spraying 2.Granules Broadcasting 3.Crop Health Monitoring
45	Cost of Machine	10,97,000/-	12,50,000/-	10,88,930	10,26,000/-
46	Warranty/Guaranty	-----	-----	1 year	-----
47	After Sale service	-----	-----	Skyvision Robotics	-----

डोन साठी अर्थसहाय्य या घटकासाठी राज्य स्तरावर जिल्हानिहाय सोडतीद्वारे निवड झालेले व प्रतीक्षाधीन लाभार्थी

अ.क्र.	अर्जदाराचे नाव	अर्जदाराचा प्रकार	गाव	तालुका	जिल्हा	निवड/ प्रतीक्षाधीन
१	कृषिभुषण फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	वाई	अकोट	अकोला	निवड झालेले
२	ग्रामीण कृषि परिवर्तन शेतकरी प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	कळंबी(महा)	बाळापुर	अकोला	प्रतीक्षाधीन-1
३	अकोला ग्रामीण कृषि विकास फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	रायगाव	अकोला	अकोला	प्रतीक्षाधीन-2
४	होर्टीक्रेश फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	अकोला	अकोला	अकोला	प्रतीक्षाधीन-3
५	डेबु शेतकरी उत्पादक कंपनी	शेतकरी उत्पादक कंपनी	फुबगाव	चांदूर बाजार	अमरावती	निवड झालेले
६	सीट्स इस्टेट जि.म.फळरोपवाटिका,उमरखेड	शेतकऱ्यांची सहकारी संस्था	उमरखेड	मोशी	अमरावती	प्रतीक्षाधीन-1
७	जेटवन अॅग्रीटेक फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	फुबगाव	चांदूर बाजार	अमरावती	प्रतीक्षाधीन-2
८	वन्हाड फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.अमरावती	शेतकरी उत्पादक कंपनी	अमरावती	अमरावती	अमरावती	प्रतीक्षाधीन-3
९	श्री.विवेक भानुदास आपटे	कृषी पदवीधारक	राणेगाव	शेवगाव	अहमदनगर	निवड झालेले
१०	श्री.शिंदे विठ्ठल कुंडलिक	कृषी पदवीधारक	वडुळे	पारनेर	अहमदनगर	प्रतीक्षाधीन-1
११	गिरीषकुमार बाळासाहेब भणगे	कृषी पदवीधारक	राजुरी	राहता	अहमदनगर	प्रतीक्षाधीन-2
१२	आगळे संदीप शंकर	कृषी पदवीधारक	रांजणी	शेवगाव	अहमदनगर	प्रतीक्षाधीन-3
१३	जगदंबा महिला ग्राहक सहकारी संस्था मर्या.शेवगाव	महिला सहकारी संस्था	शेवगाव	शेवगाव	अहमदनगर	निवड झालेले
१४	विलगो फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	चिलवडी	कर्जत	अहमदनगर	प्रतीक्षाधीन-1
१५	रुरल युनिटी ट्राक फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	पारगाव सुद्रिक	श्रीगोंदा	अहमदनगर	प्रतीक्षाधीन-2
१६	श्रीगोंदा वुमेन फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	लोणी व्यंकनाथ	श्रीगोंदा	अहमदनगर	प्रतीक्षाधीन-3
१७	पटेल शहाबाज शफिओद्दिन	कृषी पदवीधारक	उस्मानाबाद	उस्मानाबाद	उस्मानाबाद	निवड झालेले
१८	मेहराज अल्लानुर शेख	कृषी पदवीधारक	देवळाली	उस्मानाबाद	उस्मानाबाद	प्रतीक्षाधीन-1
१९	गजानन पवन घोडके	कृषी पदवीधारक	किणी	उस्मानाबाद	उस्मानाबाद	प्रतीक्षाधीन-2
२०	मंगेश सुधाकरराव भंडारी	कृषी पदवीधारक	पारा	वाशी	उस्मानाबाद	प्रतीक्षाधीन-3
२१	हुंबे सचिन सुधाकरराव	ग्रामीण नव उद्योजक	ईट	भूम	उस्मानाबाद	निवड झालेले
२२	तडवळ जि.पं.अॅग्री प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	तडवळ	उस्मानाबाद	उस्मानाबाद	प्रतीक्षाधीन-1
२३	अजित उमाशंकर मंडगे	ग्रामीण नव उद्योजक	बंबळी	उस्मानाबाद	उस्मानाबाद	प्रतीक्षाधीन-2
२४	सयाजी अॅग्री प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	शेळका धानोरा	कळंब	उस्मानाबाद	प्रतीक्षाधीन-3
२५	विनोद भाऊसाहेब पगार	कृषी पदवीधारक	पालखेड	वैजापूर	औरंगाबाद	निवड झालेले
२६	गायत्री कृषि विकास बचत गट	शेतकरी बचत गट	वैजापूर	वैजापूर	औरंगाबाद	निवड झालेले
२७	संपन्न अॅग्री प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	वैजापूर	वैजापूर	औरंगाबाद	प्रतीक्षाधीन-1
२८	कोनेवाडी फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	कोणेवाडी	औरंगाबाद	औरंगाबाद	प्रतीक्षाधीन-2
२९	रवींद्र भाऊराव शिसोदे	ग्रामीण नव उद्योजक	पैठण	पैठण	औरंगाबाद	प्रतीक्षाधीन-3
३०	शंकरानंद शिवमूर्ती चौगुले	कृषी पदवीधारक	माघाल	गढहिंगलज	कोल्हापूर	निवड झालेले
३१	समेद मारुती पाटील	कृषी पदवीधारक	आळमे	हातकनंगले	कोल्हापूर	प्रतीक्षाधीन-1
३२	राधानगरी कृषि मित्र फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	सो.शिरोळी	राधानगरी	कोल्हापूर	निवड झालेले
३३	भाग्यधन अॅग्री प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	भादोले	हातकनंगले	कोल्हापूर	प्रतीक्षाधीन-1
३४	गगनतारा शेतकरी उत्पादक कंपनी	शेतकरी उत्पादक कंपनी	चौगलेवाडी	गगनबावडा	कोल्हापूर	प्रतीक्षाधीन-2
३५	कुबेरलक्ष्मी फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	कसबा बावडा	करवीर	कोल्हापूर	प्रतीक्षाधीन-3

डोन साठी अर्थसहाय्य या घटकासाठी राज्य स्तरावर जिल्हानिहाय सोडतीद्वारे निवड झालेले व प्रतीक्षाधीन लाभार्थी

अ.क्र.	अर्जदाराचे नाव	अर्जदाराचा प्रकार	गाव	तालुका	जिल्हा	निवड/ प्रतीक्षाधीन
३६	राहुल मदनसिंग राजपूत	कृषी पदवीधारक	शेळगाव	जामनेर	जळगाव	निवड झालेले
३७	समर्थ अँगो शेतकरी गट	शेतकरी बचत गट	आव्हाणे	जळगाव	जळगाव	निवड झालेले
३८	जयश्री दादाजी फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	तांदलवाडी	चोपडा	जळगाव	प्रतीक्षाधीन-1
३९	मातोश्री इंदूताई अँगो फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	टाकरखेडा	अमळनेर	जळगाव	प्रतीक्षाधीन-2
४०	खान्देश भुषण अँगो प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	आंचळगाव	भडगाव	जळगाव	प्रतीक्षाधीन-3
४१	म्हस्के बालाजी शिवाजी	कृषी पदवीधारक	सावरगाव म्हस्के	जाफ्राबाद	जालना	निवड झालेले
४२	समाधान रतन मोरे	कृषी पदवीधारक	मजरेवाडी	मजरेवाडी	जालना	प्रतीक्षाधीन-1
४३	संभाजी सुभाषराव आटोळे	कृषी पदवीधारक	पि. सिरसगाव	अंबड	जालना	प्रतीक्षाधीन-2
४४	सोनारी रमाई शेतकरी विकास गट	शेतकरी बचत गट	निवडूंगा	जाफ्राबाद	जालना	निवड झालेले
४५	अँग्रीस्मार्ट फार्मर प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	हरतखेडा	अंबड	जालना	प्रतीक्षाधीन-1
४६	आमची माती आमची माणस फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	वडीकाळ्या	अंबड	जालना	प्रतीक्षाधीन-2
४७	बेटर अँग्री सोलुशन प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	दैठणा बु.	घनसावंगी	जालना	प्रतीक्षाधीन-3
४८	श्री. तुळशीदास साहेबराव पवार	सेवा सुविधा केंद्र	मुकटी	धुळे	धुळे	निवड झालेले
४९	तापिमाई शेतकरी उत्पादक कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	दाउळ	सिंदखेडा	धुळे	प्रतीक्षाधीन-1
५०	अक्राणी फार्मर प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	ब्राह्मणपुरी	शहादा	नंदुरबार	निवड झालेले
५१	भगवती देवी शेतकरी उत्पादक कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	लिंगापूर	हदगाव	नांदेड	निवड झालेले
५२	जाधव गणेश लवांकुश	कृषी पदवीधारक	हरणगाव	पेठ	नाशिक	निवड झालेले
५३	अमोल नामदेव वाघ	कृषी पदवीधारक	टाकळ गव्हाण	परभणी	परभणी	निवड झालेले
५४	मल्हारी अँगो प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	बोरी	जिंतूर	परभणी	निवड झालेले
५५	देशमुख उद्धव विश्वनाथराव	ग्रामीण नव उद्योजक	चामणी	जिंतूर	परभणी	प्रतीक्षाधीन-1
५६	प्रशांत भगवानराव जाधव	ग्रामीण नव उद्योजक	धोपटवाडी	जिंतूर	परभणी	प्रतीक्षाधीन-2
५७	ग्रामविकास अभिनव कृषि सह संस्था	शेतकऱ्यांची सहकारी संस्था	बोरी	जिंतूर	परभणी	प्रतीक्षाधीन-3
५८	जामदार सागर चंद्रकांत	कृषी पदवीधारक	बारामती	बारामती	पुणे	निवड झालेले
५९	श्री. किशोरकुमार भाऊसाहेब मोहिते	कृषी पदवीधारक	निरा-नरसिंहपूर	इंदापूर	पुणे	प्रतीक्षाधीन-1
६०	अमोल शंकरराव कोरडे	कृषी पदवीधारक	बोरी बु.	जुन्नर	पुणे	प्रतीक्षाधीन-2
६१	निशिगंधा शेखर कोल्हे	कृषी पदवीधारक	नारायणगाव	जुन्नर	पुणे	प्रतीक्षाधीन-3
६२	बारामती अँगो लि.	शेतकऱ्यांची सहकारी संस्था	शेटफळ गढे	इंदापूर	पुणे	निवड झालेले
६३	श्री. शिवाजी दशरथ जगताप	ग्रामीण नव उद्योजक	बाभुळगाव	इंदापूर	पुणे	प्रतीक्षाधीन-1
६४	श्री.बलराम अँगो फार्मर प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	मालेगाव खु.	बारामती	पुणे	प्रतीक्षाधीन-2
६५	आदित्य संजय कोंडे देशमुख	ग्रामीण नव उद्योजक	वाणेवाडी	बारामती	पुणे	प्रतीक्षाधीन-3
६६	श्रीकांत जनकराव चव्हाण	कृषी पदवीधारक	हातोला	अंबेजोगाई	बीड	निवड झालेले
६७	अनिकेत रवींद्र पोटभरे	कृषी पदवीधारक	अंबेजोगाई	अंबेजोगाई	बीड	प्रतीक्षाधीन-1
६८	गर्ज दीपक जानोबा	कृषी पदवीधारक	महासांगवी	पाटोदा	बीड	प्रतीक्षाधीन-2
६९	अमोल अँगो फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	शिराळा	गेवराई	बीड	निवड झालेले
७०	कृषीचंद्रमा अँगो प्रोड्युसर कं.लि.ममदापूर	शेतकरी उत्पादक कंपनी	ममदापूर	अंबेजोगाई	बीड	प्रतीक्षाधीन-1

ड्रोन साठी अर्थसहाय्य या घटकासाठी राज्य स्तरावर जिल्हानिहाय सोडतीद्वारे निवड झालेले व प्रतीक्षाधीन लाभार्थी

अ.क्र.	अर्जदाराचे नाव	अर्जदाराचा प्रकार	गाव	तालुका	जिल्हा	निवड/ प्रतीक्षाधीन
७१	नित्रुडकर फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	नित्रुड	माजलगाव	बीड	प्रतीक्षाधीन-2
७२	गर्जे अॅग्री फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	पाटोदा	पाटोदा	बीड	प्रतीक्षाधीन-3
७३	कुलभवानी फार्मर प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	वडगाव	जळगाव	बुलढाणा	निवड झालेले
७४	कृषभ कृषि फार्मर प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	हतेडी (बु)	बुलढाणा	बुलढाणा	प्रतीक्षाधीन-1
७५	प्लान्ट अॅग्री फार्मर प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	अमोना	चिखली	बुलढाणा	प्रतीक्षाधीन-2
७६	अॅग्रीझिन फार्मर प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	वाही	पवनी	भंडारा	निवड झालेले
७७	मोहाडी तालुका कृषि उत्पादक कं. लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	हरदोली	मोहाडी	भंडारा	प्रतीक्षाधीन-1
७८	नितीन अशोकराव टाके	कृषी पदवीधारक	दाभाडी	आर्णी	यवतमाळ	निवड झालेले
७९	भूमिभक्ती शेतकरी उत्पादक कं. लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	महागाव (क)	दारव्हा	यवतमाळ	निवड झालेले
८०	पांढरकवडा फार्मर प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	पांढरकवडा	केळापूर	यवतमाळ	प्रतीक्षाधीन-1
८१	जॉयस अॅग्रीव्हीजन प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	मुकिंदपूर	नेर	यवतमाळ	प्रतीक्षाधीन-2
८२	कृषीवीर शेतकरी उत्पादक कंपनी	शेतकरी उत्पादक कंपनी	टिळकवाडी	यवतमाळ	यवतमाळ	प्रतीक्षाधीन-3
८३	आधुनिक शेतकरी गट	शेतकरी बचत गट	भडगाव	लातूर	लातूर	निवड झालेले
८४	श्री.शुभम राजेंद्र कदम	ग्रामीण नव उदयोजक	सेलू	औसा	लातूर	प्रतीक्षाधीन-1
८५	शिवणीकोतल अॅग्री प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	शिवणीकोतल	निलंगा	लातूर	प्रतीक्षाधीन-2
८६	गावलक्ष्मी अॅग्री प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	तळेगाव (भो)	देवणी	लातूर	प्रतीक्षाधीन-3
८७	हिंगणघाट कॉटन अॅग्री फार्मर्स प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	हिंगणघाट	हिंगणघाट	वर्धा	निवड झालेले
८८	अभिषेक दिलीप पतंगे	कृषी पदवीधारक	वनोजा,आसेगाव	रिसोड	वाशिम	निवड झालेले
८९	अॅग्रीईल्डस फार्मर प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	बोलवाड	मिरज	सांगली	निवड झालेले
९०	श्री.नेताजी भास्करराव पाटील.	ग्रामीण नव उदयोजक	वाळवा	वाळवा	सांगली	प्रतीक्षाधीन-1
९१	नांदे विविध कार्यकारी सोसायटी	शेतकऱ्यांची सहकारी संस्था	नांदे	मिरज	सांगली	प्रतीक्षाधीन-2
९२	मौजे डीग्रज सर्व सेवा सहकारी सोसायटी लि.	शेतकऱ्यांची सहकारी संस्था	डिग्रज	मिरज	सांगली	प्रतीक्षाधीन-3
९३	अॅग्रीस्पॉट फार्मर प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	पेरले	कराड	सातारा	निवड झालेले
९४	माजगाव विकास सेवा सोसायटी	शेतकऱ्यांची सहकारी संस्था	माजगाव	पाटण	सातारा	प्रतीक्षाधीन-1
९५	श्री. सुधीर रुपाजी पाटील	ग्रामीण नव उदयोजक	शेरे	कराड	सातारा	प्रतीक्षाधीन-2
९६	रायशेखर अॅग्री फार्मर प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	खटाव	जाखणगाव	सातारा	प्रतीक्षाधीन-3
९७	ऋषिकेश गजेंद्र तरंगे	ग्रामीण नव उदयोजक	पापनस	माढा	सोलापूर	निवड झालेले
९८	नागनाथ शेतकरी सेंद्रिय उत्पादक कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	तुर्क पिंपरी	औंढा	हिंगोली	निवड झालेले
९९	हर्षदा फार्मर प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	वाघजाळी	सेनगाव	हिंगोली	प्रतीक्षाधीन-1
१००	कृषि विश्व शेतकरी उत्पादक कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	औंढा	औंढा	हिंगोली	प्रतीक्षाधीन-2
१०१	कुरुंदकर फार्मर प्रोड्युसर कं.लि.	शेतकरी उत्पादक कंपनी	कुरुंदा	वसमत	हिंगोली	प्रतीक्षाधीन-3